

telji gledé na strokovno znanje mnogokaj popuščati od zakonitih zahtev, to je tudi res, uveril sem se o tem pri mesečnih konferencijah. Menda pa višje oblasti same spoznavajo, kako neploden

je pouk na zavodih z večino nenemških dijakov, ako se ima vršiti na podlagi načrtov, osnovanih za dijake nemške narodnosti. Iz česa sklepam tako?

(Dalje.)

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»**Srce.**« Spisal Edmondo de Amicis. Z dovoljenjem pisateljevim preložila Janja Miklavčič, učiteljica. V Ljubljani. 1891. Založil J. Giontini. 4 zvezki. 8°. Str. 82 + 68 + 65 + 89. Cena 80 kr. — Nekim delom svetovnih slovstev je utisnen pečat posebnosti. Menda pa ni duševnega proizvoda v novejši svetovni literaturi, za katerega bi se svet tako zanimal, kakor se je za Amicisov »Cuore — libro per i ragazzi« — Srce — knjiga za dečke. Laško slovstvo šteje Amicisa med svoje prvake. Mnogo del je spisal, zlasti potopisov, ali nobeno ni tako zaslulo, kakor »Cuore«. Komaj je izšlo, že so je prevajali na druge jezike. Vzrok temu moramo pač iskati v knjigi in v pisavi. Res izvrstno je pisana ta knjiga, toda žal, v Rousseauovem duhu. In veter, kateri prepihava novodobno vzgojstvo, raznesel je hitro »Srce«, na vse stiri strani sveta. Toda mi ne ocenjamo Amicisovega dela, marveč poročamo o slovenskem prevodu.

Že zunanja oblika in napisi raznim povestim pričajo, da ni Miklavčičke »Srce« le — prevod. Celo delo je pisateljica predelala ter je prikrojila več ali manj našim razmeram. To pa tudi po potrebi in pravici. Zakaj gola prestava bi se ne vjemala ni z avstrijstvom, ni s slovenstvom, pa tudi ne, da kar očitno povemo, z nabožno-nravno vzgojo mladine, kateri je »Srce« namenjeno. Zato je pa hvale vredno, da je izpodtikljive reči zamenjala z nam ljubimi in znanimi. O tem prihodnjič. Fr. S. Lekše.

»**Naš dom.**« Zbirka povesti, pesmi in narodnega blaga, zanimivosti itd. Zbira J. L. K. I. snopič. Cena 20 kr. Celje 1891. Natisnil in založil Dragotin Hribar, društvena tiskarna v Celji. Stranij 48 v mali obliki.

ČEŠKO SLOVSTVO.

»Maticé lidu«.

Slika iz novejšega slovstva češkega.

(Sestavil Stj. Zagorac.)

V prosvetnem delovanju narodov je posebno važno slovstvo za prosti narod. Ako je

bogato, znači to, da se je narod visoko povspel v prosveti in ima lepo bodočnost.

Treba torej v prvi vrsti skrbeti za prstonarodno slovstvo, ker je to prvi in glavni pogoj pravega narodnega napredka. Žalosten znak je, ako spretni in nadarjeni pisatelji ne hoté pisati za narod sploh, temveč delujejo samo za inteligencijo, za bolj ali manj izobražene sloje. — V novejšem času se je obrnilo nekoliko na boljše, zlasti odkar se snujejo društva, ki naj bi podajala narodu dobre, duševne hrane v njegovo prosveto.

A prav besedo »prosveta« umevajo jako različno. Mnogim znači prosveta vse, kar se ne zлага z vero in cerkvijo. Nebrzdana načela o veri, svetu, življenju, znanosti — to jim je prosveta, do katere naj pride tudi prosti narod. Podajajo mu svojo laži-prosveto kot resnico, a s tem mu trgajo mir iz srca in duše, jemljó mu spoštovanje do vzvišenih stvari. Najžalostnejše pa je, ako ne delujejo le posamezniki v to svrhu, temveč celó društva, ki širijo tako pogubno prosveto med prosti narod. O nekem takem društvu naj izpregovorim nekoliko v naslednjih vrsticah, opirajoč se tudi na sodbo drugih zvedencev. Pripominjam pa že tukaj, da ne obsojam celotnega društva, marveč le nekatere pisatelje, delujoče v tem društvu. V mislih mi je »Matica lidu«.¹⁾

Med slovstvenimi češkimi napravami za narod se odlikuje najbolj »Maticé lidu«. Društvo obstoji že 24 let (od 1867. l.) ter je razposlalo v tej dóbi do pol milijona knjig razne vrste med narod. Žal, da so med izdanimi knjigami tudi take, ki so narodu mnogo več škodile nego koristile.

Spisi »Matičini« so razne meri, in sicer ali leposlovni (romani, povesti), ali znanstveni (prirodoslovni, zgodovinski, zemljepisni, političko-socijalni, gospodarstveni itd.). Nekateri med njimi izkušajo sistematično uničevati veljavo cerkve, veljavo katoliške vere. Najstrupenejši in najnevarnejši so zgodovinski romani in pripovedi, v katerih se zgodovina različno zavija in kviri. Vse, kar bi bilo v pohvalo cerkve in

¹⁾ Ker smo že poročali z druge strani pohvalno o tem društvu, dolžni smo resnici, da objavimo tudi to poročilo. Uredn.

že zmaguje, vendar je ni še nihče priporočil za nemški pouk v prvih razredih nenemških gimnazij. To se mi zdi čudno.¹⁾ Da ji je časopis za avstrijske gimnazije (Z. f. österr. Gymn.) neprijazen,

¹⁾ Iskreno pa moramo zahvaliti g. prof. J. Lendovška, ki je za slovenski pouk neslovenskih dijakov spisal »Slov. Sprach- und Übungsbuch etc.« v zmislu analitiške metode; v predgovoru omenjene knjige navajajo se tudi imenitnejši analitiki in njih spisi.

to je umevno, zakaj v njegovo področje spadajo prav za prav samo nemške gimnazije, na katerih se razven materinščine (nemščine) ne poučuje noben moderni jezik kot obligatni jezik. Naloga nenemških narodnostij, ki še nimajo svojih gimnazij, bila bi, da priporočajo po javnih glasilih analitiško metodo pri nemškem pouku vsaj v spodnjih razredih svojih nemških ali utrakvistiških gimnazij. (Konec.)

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»**Sree.**« Spisal Edmondo de Amicis. Preložila Janja Miklavčič. (Prim. »Dom in Svet« str. 426). »Kaj je vsebina knjigi ‚Srcu‘?« vprašal me je prijatelj, ko sem čital De Amicis-ov »Cuore«. Povedi nam pisatelj: »Ta knjiga je namenjena posebej dečkom narodnih šol (torej ne ‚ljudskih‘, kakor ima prelagateljica. Prim. ‚Dom in Svet‘ str. 465), ki so med 9. in 13. letom. Lahko bi se ji dalo ime: ‚Zgodbe jednega šolskega leta‘, spisal učenec III. razreda javne (občinske) šole laške. Omenivši, da jo je spisal učenec III. razreda, ne velim, da jo je prav tako napisal, kakor je tiskana. Po malem je zabeleževal v knjižico, kakor je znal, to, kar je videl, slišal, mislil v šoli in zunaj; na koncu leta mu je oče te liste napisal o onih opazkah, prizadevajoč se, da ni preminjal mislji in da je ohranjal, kolikor je bilo možno, besede sinove. Ta pa je, štiri leta pozneje, kadar je bil že v gimnaziji, prečital rokopis ter dodal marsikaj svojega, ker so mu bile še osebe in reči živo v spominu...« S temi kratkimi vrsticami je pisatelj kratko označil vsebino knjige »Sree«. Prave »zgodbe« so učenčeve. Začenja jih popisavati z mesecem vinotokom, ko je bil zapisan v tretji osnovni razred, ter završuje z 10. julijem, ko je Enrico — Miklavčičkin Janko — dal slovo šoli ter rekel svojim tovarišem »z Bogom«.

Glavna razdelitev knjige je v 10 mesecev. Vsakega meseca je kaj posebnega doživel in zabeležil, kar se mu je zdelo znamenitega v šoli in zunaj šole. Vsakega meseca je slišal tudi od učitelja kakšno pripoved, katero je dodal zapiskom. Vse te pripovedi preveva laško domoljubje. Razven teh zapiskov in opazk naletiš

semtertje tudi na pisma, katera pišeta oče in mati ljubljencu-sinku. Listi so dobri razven vsebine nekaterih, kakor »Il conte Cavour« (pag. 188), »Garibaldi« (pag. 298) in še nekaj drugih, kateri se ne samo Slovincem ne prilegajo, marveč presedajo tudi katoliškim Lahom. Zakaj celi svet vé, da so papežu vzeli državo po krivici, z nasiljem ali roparsko, in zato tudi načelniki takega dejanja niso junaški; vendar vnema oče sinka za te može in njih junaštvo. V drugih listih pa poučujeta roditelja svojega sinka ter ga svarita zaradi nekaterih dejanj.

Enrico popisuje tovariše v šoli in jih riše lepo, živo; ko bereš, misliš, da si res poleg dečkov, da čuješ ter gledaš vse, kar se godi. Govori tudi o učiteljih in učiteljicah in o šoli sploh. Prav dobro je, da deca spoznajo, kako jim je spoštovati učitelje tudi pozneje, ko so odrasla, na kar sosebno navaja pripoved »Il maestro di mio padre« pag. 205. (»Učitelj mojega očeta« III. 43.)

Ne samo to, kar je v šoli videl in slišal, tudi kar je doživel doma pri očetu, materi in sestri, kamor ga je mati ali oče vzel seboj, če je sam kam šel »v vas« k tovarišem, ali pa so ti k njemu prišli — vse to opisuje zvesto in preprosto, da se čudiš. Povéde te Enrico (Janko) v to in ono hišo ter ti kaže, kako živi trgovec, kako rokodelc, kako živé drugi ljudje, kako morajo tudi otroci zgodaj prijeti za to ali ono delo. S prav živimi vzgledi pojasnjuje, kaj dobrega storé pridni otroci. Hodeč z očetom ali materjo v različne hiše spozna tudi siročino že za mladih nog ter opomnjen od očeta in matere postane usmiljenega srca. Ako ne dá ubožcu vbogajme, ošteje ga mati v pismu. Tako ga tudi roditelja odvajata napuha in mu svetujeta

zadovoljnost, hvaležnost, ker je mnogo otrok, katerim se hudo godi.

Miklavčičkino »Srce« se ti ne vidi na prvi pogled, da je epohalni »Cuore« De Amicisov. Mnogo omenjenih rečij je predelala, n. pr. »Il conte Cavour« (pag. 188), z »Grofom Radeckim« (str. 28) in druge take stvari, ki so izključno laške. A v obče se je oklepala izvirnika in po njem prevajala, semtertje tudi površno. Ker je na čelo vsakemu zvezku zapisano: »z dovoljenjem pisateljevih preložila«, moral bi biti prevod pač natančen. A ni tak vseskozi. N. pr. »bottega« (str. 38) ni »založišče«, kakor sloveni M., ampak prodajalnica (tudi delalnica). Tako tudi ne (I. str. 39): »... On pa je govoril resno in začel hitro, prejemiš (m. primši) svoje brème: — Glagol spregati se pravi... pregibati ga po številu... po številu, osebi, času... času, v katerem se vrši dejanje... In vrnivši se k vozu, da vzame drug naročaj: — Po načinu, kako se vrši dejanje.« Zakaj izvirnik se glasi (str. 32): »Ma egli parlava sul serio, e presa la braciata di legna, cominciò a dire correndo: — Chiamansi accidenti del verbo... le sue variazioni secondo il numero... secondo il numero e la persona. — E poi, buttando giù la legna e accatastandola: — secondo il tempo... secondo il tempo a cui si riferisce l'azione; to bi rekli po slovensko: »Zagrabi naročaj drv ter bežeč pregovori.« — Glagol spregati se pravi... pregibati ga po številu, po številu in po osebi. Nato vrže drva ter jih sklada... po času... po času, v katerem se vrši dejanje. E tornando verso il carro a prendere un'altra braciata: — secondo il modo con cui l'azione è enunciata: »In vračajoč se k vozu (ne »vrnivši«), da vzame drug naročaj: — gledé na način, kako biva dejanje.« — Čisto kriv gledé na izvirnik je ta stavek (I. str. 25): »Nato spleza na ležišče, zavije se v preprogo in mirno premišlja najnovejše dogodke svoje.« Zakaj laški (str. 19) se glasi: »Poi s'arrampicò nella sua cabina, tirò la tenda, e stette quieto, pensando ai fatti suoi« kar je slovenski: »Nato spleza v svojo kabino, potegne zastor (za seboj)...; pri nas in menda nikjer se ne zavijamo v »preproge!« »Scaricare« je po domače »razlagati« in ne »odkladati«. Takisto tudi ne (I. str. 40): »Počakaj... ako jo (mater) hočeš videti, jako jo bode razveselilo.« Laški (str. 33) je: »Aspetta... così ti vedrà, le farà piacere = videla te bode, veselilo jo bode.« Tudi ta-le stavek ni po duhu slovenskega jezika: »in to je jeden mojih součencev« (I. str. 41), marveč »to je moj tovariš iz šole«, »questo è un mio compagno di scuola« (pag. 34). »Povero gobbino« ni »ubogi hromi deček« (str. 46), ampak »ubogi grbavec«. Na str. 43 (»Ravnatelj« — če primerjamo z izvirnikom str. 36 »Il direttore«) je izostavljenih več stavkov in celó zasukanih. Glagol »nasmihati«, »nasmihajo« (str. 49) je v Slovencih neobičen in lahko zamenljiv. »Snežinke« (str. 50, 62, 63) m. »kosmiči«, »Le maestre« (str. 62) »učiteljice« so izostavljene v slov. prevodu. Zakaj? Takisto tudi kar na prvem mestu II. zvezka pogrešam »Il maestro supplente« (pag. 80). Glagol »obljubiti« (II. str. 5) ima v slovenščini splošno čisto drug pomen. Zato

laški (pag. 86): »mio padre ne rimase innamorato«, ne gre prevajati »mojemu očetu sta se jako »obljubila«, nego »... priljubila«, ali natančno »moj oče se je zaljubil v nje.« »I funerali di Vittorio Emanuele« bi bilo dobro, kakor je drugje Miklavčičeva storila, obrniti nanaše razmere ter tu vplesti n. pr. Bleiweisa ali Slomška, katera sta tudi mnogo storila za Slovence. »Strano« ne pomeni po naše »zanimiv« (II. str. 36). »Sospetto« ni »slutnja« (str. 40), nego sumnja, sum. »Slutnja« je »il presentimento«, Ahnung, sospetto pa je Argwohn, Verdacht. »Limatura« tudi ne pomeni »železni prah«, kakor prevaja Miklavčičeva (II. str. 50), marveč »pilovina, opilki, piljava«. »Žalno oblečena« (str. 67) »vestita a lutto« bilo bi »v žalostna oblačila oblečena«. (Prim. »Cvetje« IV. 11. o. St. Škrabec: Trauerschmuck, žalostni kinč ali rajši nakit). »Questa mattina« III. prevajamo rajši z domačim »davi«, nego »danes zjutraj«. Beseda »krog« (III. str. 56) kroži pri nas že tudi tam, kjer je ni treba. Mnogokrat se lahko zameni ali celó opusti. Pripoved »Giuseppe Mazzini« (pag. 222) zamenjena je z abstraktno »Tolažbo« (III. str. 59). To je sicer popolnoma v redu, da je izostavljen Mazzini, za katerega se ne moremo vnesti, a zakaj se ni namestilo s kakim domačim vzgledom? Zadnji stavek »Poezija« (IV. str. 49): »Koliko obeta mili domovini naši, katera se od šole nadeje vstajenja svojega« (IV. str. 51) se ni posrečil. Izvirnik ima (pag. 288): »e che immensa promessa è pel mondo.« Pač pa ima hrvaški prevod (Prim. Srdec P. Kumičić str. 140) nekaj podobnega: »a koje veliko obećanje našoj miloj domovini, koja u školi vidi svoje uzkrsnuce.« Da bi pač bilo tako! Bode-li res, to je druga. »Domovina« je napis lepemu članku na str. 60. IV. zv. Izvirniku (na str. 302) je napis »Italia«. Zakaj ni tu »Italia« zamenjena z Avstrijo? Cel članek preveva duh pravega rodoljubja. Uvod, ki je pristavljen kakor tudi hrvaškemu prevodu (prim. str. 140) — izvirnik ga nima — podaje se prav dobro. Samo nekaj bi še želel, to je, da bi se mesto imen »Hrvat, Srb, Bolgar« (str. 61), imenovala imena »Kranjec, Štajerec, Primorec, Korošec.« Zakaj prepričujemo se vsak dan, da je pri nas mnogo preveč deželnega separatizma. Treba je učiti že mladino, da se ne smemo zaradi tega ločiti drug od drugega, ker smo rojeni nekateri Gorenjci, drugi Dolenjci, Štajerci itd. Rad bi omenil še marsikaj o tej knjigi, toda ni čas ni prostor mi ne dopuščata. Rečem le: srca nam res treba, toda pravega, krščanskega. Ne pozabimo, kaj je pisal Mantegazza (Testa pag. 28): »... Un uomo tutto cuore è un bastimento carico di vele gonfiate dal vento, ma senza timone... (pag. 63). »... Cuore si, ma cuore colla testa! Cuore sempre, ma colla controfirma della ragione.«¹⁾

Lekše.

»Dijaški koledar« za leto 1892. I. letnik. Izdala in založila »Národna Tiskarna«. Cena 80 kr. Na čelu je slika pokojnega Miklošiča. — Ker se priporočajo in ponujajo našim dijakom

¹⁾ Ker je v tem znamenitem delu še nekaj važnih stvari, katerih se ni dotaknila kritika, izpregovorili bodemo še jedenkrat o njem, kadar bodemo mogli. Ureda.